

Свирин Н.А. Предотвращение подразделениями Национальной полиции преступлениям, связанным с незаконным оборотом оружия

В статье рассмотрены понятие «предотвращение преступлений», правовое регулирование и особенности осуществления такой деятельности подразделениями Национальной полиции Украины, состояние, проблемные вопросы и пути совершенствования предотвращения преступлений, связанных с незаконным поведением с огнестрельным оружием, Национальной полицией.

Ключевые слова: *предотвращение преступлений, незаконный оборот оружия, огнестрельное оружие, боеприпасы, профилактика.*

Svirin M.A. The Prevention by Units of the National Police of Crimes Related to Illicit Arms Trafficking

The paper considers the concept of "crime prevention", studies the issues regarding the different approaches to the understanding of the safety activities, defines the relationship between the concepts of "prevention", "preventing", "preclusion", "warning", and "suppression" of crime. The author analyzes legal regulation and peculiarities of this activity by the units of the National Police of Ukraine, tasks and powers of the police in the prevention of the offences, differentiative signs of the prevention are suggested.

It is emphasized that one of the factors which significantly complicate the criminal situation in Ukraine is the rapid proliferation of illicit trafficking in firearms, ammunition and explosives. The source that fuels the illicit trafficking of arms and ammunition, encourages the penetration of it into the country is a protracted armed conflict in the East of the state. Furthermore, the withdrawal of weapons beyond the control of a nation undoubtedly affect the military security of the country.

The result of criminological research show that Ukraine is a territory for transnational criminal activity in the sphere of illegal turnover of weapons and ammunition. The proliferation of illicit arms trafficking along with drug trafficking, people smuggling and prostitution is one of the activities of organized criminal groups. Illegal trafficking in firearms is becoming more lucrative criminal activity".

In the paper it is noted the need for urgent action to counter the illicit circulation of weapons, primarily related to the prevention of theft and illicit trafficking of firearms. The development of these measures is possible only on the basis of deep criminological research, of all of the patterns of illicit trafficking in weapons, because without the fundamental scientific research of the genesis of this phenomenon, law enforcement activity to combat it is ineffective.

Key words: *crime prevention, trafficking of weapons, firearms, ammunition, prevention.*

УДК 343.14+343.135

Г. В. Соловей

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО СУДДІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті окреслено основні проблеми діяльності слідчого судді на досудовому розслідуванні та визначено деякі шляхи удосконалення інституту слідчого судді в Україні. Указано, що наразі наявна позитивна практика щодо визначення слідчим суддею конкретного строку проведення процесуальних дій та здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні. Зроблено висновок, що у вітчизняному кримінальному процесуальному праві

повинна існувати окрема ланка слідчих суддів, повноваження яких повинні обмежуватися здійсненням судового контролю на стадії досудового розслідування кримінального провадження.

Ключові слова: *слідчий суддя, підозрюваний, прокурор, досудове розслідування, кримінальне провадження.*

Постановка проблеми. Пріоритетними завданнями судово-правової реформи в Україні є реальне забезпечення й дотримання прав і свобод людини та громадянина, зміцнення демократичних основ нашої країни й утвердження принципів правової держави. При цьому одним з основних напрямів реформування є удосконалення кримінального процесуального законодавства відповідно до Конституції України, вимог міжнародних правових актів і зобов'язань Української держави перед європейським та світовим співтовариством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інститут слідчого судді було введено у вітчизняне кримінальне процесуальне право на підставі Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (далі – КПК України). Сутність інституту слідчого судді досліджувало багато вітчизняних науковців, зокрема А. С. Барабаш, Ю. М. Грошевий, О. О. Машовець, Ю. В. Скрипіна, А. Р. Туманець.

Утім, незважаючи на проведену ґрунтовну науково-правову роботу вченими, залишається чимало невирішених практичних проблем під час діяльності слідчого судді у вітчизняному кримінальному провадженні.

Формування цілей. Метою статті є окреслення основних проблем діяльності слідчого судді на досудовому розслідуванні та визначення деяких шляхів удосконалення інституту слідчого судді в Україні.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до п. 18 ст. 3 КПК України слідчий суддя – суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя; слідчий суддя (слідчі судді) у суді першої інстанції обирається зборами суддів зі складу суддів цього суду [1].

Повноваження слідчого судді охоплюються забезпеченням додержання конституційних прав і свобод людини та громадянина в досудовому розслідуванні. Інститут слідчого судді – це шлях до вирішення проблеми мінімізації обвинувального ухилу під час досудового розслідування у вітчизняному кримінальному процесі. Основною метою здійснення такого контролю на цій стадії кримінального процесу є захист прав і законних інтересів учасників кримінального судочинства, розширення дії змагальності сторін у досудовому провадженні. Для її досягнення перед судовим контролем постає низка завдань:

- 1) запобігти неправомірним діям і рішенням, що порушують конституційні права та свободи громадян;
- 2) відновити права, безпідставно порушені органами досудового розслідування;

3) сприяти ухваленню правосудного вироку під час вирішення справи по суті [2, с. 896].

Інститут слідчого судді відомий як романо-германській, так і англо-саксонській системам права. Для правової сім'ї загального права характерно те, що слідчий суддя не втручається в досудове розслідування кримінального провадження, а здійснює свої функції лише на стадії її «віддання до суду» (наприклад США, Великобританія). Водночас у континентальній системі права такий суддя наділений досить широкими повноваженнями щодо вирішення різних процесуальних питань у досудовому провадженні (наприклад, Франція, Бельгія, Німеччина) [3, с. 11].

Зазначимо, що у кримінальному процесуальному законодавстві європейських країн та деяких держав СНД по-різному визначається суб'єкт уповноважений здійснювати контрольні функції на досудовому провадженні.

Так, посада слідчого судді передбачена в КПК Латвії та Італії. У кримінальному процесі Франції функціонують як слідчі судді, так і судді по свободах та ув'язненню. Суддя у кримінальному переслідуванні передбачений згідно з КПК Республіки Молдова. У КПК Литовської Республіки закріплено статус судді досудового провадження. У ФРН судові повноваження під час проведення дізнання покладаються на суддю-дізнавача. Також не припиняються жваві дискусії щодо необхідності запровадження посади слідчого судді у кримінальному процесуальному законодавстві Російської Федерації та Казахстані [2, с. 897].

Науковці протягом тривалого часу наголошують, що у вітчизняному кримінальному процесуальному праві повинна існувати окрема ланка слідчих суддів, повноваження яких повинні обмежуватися здійсненням судового контролю на стадії досудового розслідування кримінального провадження [4, с. 18; 2, с. 899]. Тобто ідею щодо запровадження окремої ланки слідчих суддів так і не було втілено у КПК України та в Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII [5].

Отже, доцільно внести зміни до КПК України й до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII і зазначити, що слідчий суддя входить до структури судів першої й апеляційної інстанції, який обирається на посаду тільки слідчого судді, тобто має право здійснювати лише ті функції, які закріплено за цією посадою.

Тому під час унесення подальших змін до КПК України та Закону України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII щодо функціонування інституту слідчих суддів необхідно враховувати положення Рекомендації № R (86) 12 Комітету міністрів Ради Європи від 16 вересня 1986 р., зокрема:

1) принцип єдності (має діяти єдина територіальна система слідчих суддів, а всі їх акти повинні мати однакову обов'язкову юридичну силу й виконуватися відповідними органами й посадовцями);

2) принцип організаційної автономності, відповідно до якого система слідчих суддів утворює окрему ланку у складі судів загальної юрисдикції та

є інстанційною – слідчі судді першої інстанції – колегія слідчих суддів апеляційної інстанції – колегія з кримінальних справ при ВССУ;

3) принцип незалежності організації й діяльності, тобто слідчі судді повинні здійснювати свої процесуальні повноваження незалежно від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, політичних партій та інших громадських об'єднань тільки на підставі закону й внутрішнього переконання [4, с. 14].

Законодавство України надає можливість потерпілим та їх представникам звертатися до суду з клопотанням про встановлення строку для проведення процесуальних дій, необхідних та достатніх для закінчення досудового розслідування.

Відповідно до ч. 1, ч. 2 ст. 28 КПК України під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки, проведення досудового розслідування в розумні строки забезпечує прокурор, слідчий суддя (у частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції), а судового провадження – суд [1].

Згідно із ч. 1 ст. 114 КПК України, для забезпечення виконання сторонами кримінального провадження вимог розумного строку слідчий суддя, суд має право встановлювати процесуальні строки в межах граничного строку, передбаченого цим Кодексом, з урахуванням обставин, установлених під час відповідного кримінального провадження [1].

На жаль, практика з розгляду таких клопотань неоднозначна, деякі слідчі судді відмовляють у задоволенні клопотань з указівкою на те, що згідно зі ст. 219 КПК України досудове розслідування повинно бути закінчене протягом двох місяців з дня повідомлення особи про підозру, а деякі слідчі судді повертають клопотання з указівкою на те, що встановлення слідчому строку для закінчення досудового розслідування суперечить вимогам ст. 303, 304 КПК України [1].

Наразі наявна позитивна практика щодо визначення слідчим суддею конкретного строку проведення процесуальних дій та здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні. Так, слідчим суддею Бориспільського міськрайонного суду Київської області в ухвалі від 25.06.2015 у справі № 359/5387/15-к (провадження № 1-кс/359/925/2015) [6] було встановлено конкретний строк досудового розслідування у кримінальному провадженні.

Указана ухвала була обґрунтована тим, що відповідно до ст. 114 КПК України, для забезпечення виконання сторонами кримінального провадження вимог розумного строку слідчий суддя має право встановлювати процесуальні строки в межах граничного строку, передбаченого цим кодексом, з урахуванням обставин, установлених під час відповідного кримінального провадження. Строки проведення досудового розслідування встановлені ст. 219 КПК України та залежать від часу пред'явленні особі підозри у вчиненні кримінального правопорушення.

Тому слідчий суддя, узявши до уваги тривалий строк проведення досудового розслідування, уважав за можливе встановити розумний строк

для проведення процесуальних дій, необхідних та достатніх для закінчення досудового розслідування в рамках кримінального провадження в межах трьох місяців з дня постановлення ухвали.

Ураховуючи викладене, доцільно напрацьовувати позитивну практику з розгляду таких клопотань або звертатися до Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення статей КПК України, які передбачають можливість слідчому судді встановлювати конкретний строк для проведення процесуальних дій, необхідних та достатніх для закінчення досудового розслідування.

Згідно із ч. 1 ст. 214 КПК України слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний унести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) та розпочати розслідування. Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР, Положення про порядок введення якого затверджено 6 квітня 2016 року № 139 [7]. Тобто в ідеальному випадку досудове розслідування розпочинається (повинне розпочатися) у момент установлення факту наявності приводів та підстав до цього.

Прямі вказівки на підстави для початку досудового розслідування чинне законодавство не містить, однак відповідно до ч. 6 ст. 214 КПК України слідчий повинен у письмовій формі повідомити керівника органу прокуратури про підставу для початку досудового розслідування, тобто про обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

Відповідно до ч. 4 ст. 214 КПК України чітко забороняється відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, тобто інформація про правопорушення має без будь-яких застережень уноситися до ЄРДР [1].

Згідно з п. 1.2 розділу II Положення про порядок ведення ЄРДР у редакції від 06 квітня 2016 року № 139, відомості про кримінальне правопорушення, викладені в заяві, повідомленні чи виявлені з іншого джерела, повинні відповідати вимогам п. 4 ч. 5 ст. 214 КПК України, зокрема мати короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення [7].

Для уникнення затягування початку досудового розслідування внаслідок тих чи інших причин законодавець у ст. 214 КПК України передбачає обов'язок слідчого своєчасно внести відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР та розпочати проведення досудового розслідування, провести всі можливі та необхідні слідчі дії до моменту, доки прокурор не визначить іншу підслідність (ч. 2 ст. 218 КПК України) [1].

Відповідно до Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події від 06.11.2015 уповноважений працівник чергової частини органу

поліції, отримавши заяву (повідомлення) про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію, відразу реєструє її (його) у журналі Єдиного обліку та направляє на місце події слідчо-оперативну групу чи групу реагування, а інформацію, яка Стаття надійшла до чергової частини органу поліції, про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію на території обслуговування іншого органу поліції уповноважений працівник чергової частини відразу реєструє в журналі Єдиного обліку та невідкладно інформує про це той орган, на території оперативного обслуговування якого мала місце така подія. Матеріали про вчинення правопорушення, що містить ознаки кримінального, заборонено передавати до іншого органу поліції без реєстрації в журналі Єдиного обліку та внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань [7].

Зазначимо, що слідчі судді в порушення ст. 214 КПК України та ст. 303 КПК України під час розгляду скарг на бездіяльність слідчого чи прокурора щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, розглядають сам зміст заяви про кримінальне правопорушення. Так, в ухвалі Червонозаводського районного суду від 11.11.2016 у справі № 646/11677/16-к було вказано, що скарга на бездіяльність слідчого щодо невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань не підлягає задоволенню, тому що, на думку слідчого судді, у заяві містяться відомості про цивільно-правові відносини, пов'язані з невиконанням умов договору поставки. Крім того, слідчий суддя зазначив, що дані, які свідчать про вчинення кримінального правопорушення згідно із ч. 3 ст. 190 КК України, у заяві відсутні [8].

Вищевказаний підхід розгляду скарг на бездіяльність слідчого по вказаному предмету розгляду суперечить вимогам КПК України. Зміст розгляду справ про оскарження бездіяльності прокурора або слідчого, яка полягає в невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення (відповідно до ч. 1 п. 1 ст. 303 КПК України) полягає у встановленні, чи дотримувався прокурор, чи слідчий процедури, визначеної ч. 1 ст. 214 КПК щодо 24-годинного терміну внесення відомостей до ЄРДР. Тому слідчий суддя при розгляді скарг про оскарження бездіяльності прокурора або слідчого, що полягає в невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, не повинен встановлювати обставини, зокрема чи містить заява, повідомлення про кримінальне правопорушення склад злочину або досліджувати докази про наявність у діяннях особи складу кримінального правопорушення.

Висновки. Слідчий суддя є повністю незалежним та самостійним процесуальним суб'єктом кримінального процесу. Інститут слідчого судді сприяє реформуванню взаємовідносин між органами досудового розслідування та судом, допомагає збереженню балансу між інтересами обвинуваченого та потерпілого, тобто між сторонами обвинувачення та захисту. Слідчий суддя забезпечує додержання конституційних прав і свобод людини та громадянина у стадії досудового розслідування (п. 17 ч. 1 ст. 4, ч. 5 ст. 10, ч. 4 ст. 197, ст. 204 КПК України). Однак на практиці є чимало

проблемних питань, що виникають під час застосування, тлумачення положень кримінального процесуального законодавства.

Подальшого наукового дослідження потребує детальний аналіз усіх обставин, що враховуються слідчим суддею при обранні запобіжного заходу відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства, а також необхідно розглянути питання щодо можливості розширення переліку обставин, що враховуються під час обрання запобіжного заходу.

Використані джерела:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 9 – 10. – Ст. 88.

2. Туманянц А. Р. Слідчий суддя як суб'єкт реалізації судових функцій у досудовому провадженні [Електронний ресурс] / А. Р. Туманянц // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 896-901. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11tarudp.pdf>.

3. Быкова Е. В. Судебный контроль за предварительным расследование преступлений во Франции : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / Е. В. Быкова ; Институт законодательства и сравнительного правоведения при правительстве РФ. – Москва. – 1996. – 21 с.

4. Скрипін Ю. В. Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика ; судова експертиза» / Ю. В. Скрипін ; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2008. – 21 с.

5. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – № 31. – 2016. – Ст. 545.

6. Ухвала Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 25.06.2015, справа № 359/5387/15-к (провадження № 1-кц/359/925/2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/45617310>.

7. Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань : Наказ Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 № 139 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16/print1466064076119216>.

8. Ухвала Червонозаводського районного суду міста Харкова від 11.11.2016, справа № 646/11677/16-к, провадження № 1-кц/646/5115/2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62639191>.

Стаття надійшла до редакції 05.12.2016

Соловей Г. В. Некоторые вопросы деятельности следственного судьи в уголовном производстве

В статье обозначены основные проблемы деятельности следственного судьи на предварительном расследовании и определены некоторые пути совершенствования института следственного судьи в Украине. Указано, что на данный момент имеется положительная практика по определению следственным судьей конкретного срока проведения процессуальных действий и осуществления досудебного расследования в уголовном производстве. Сделан

вывод, что в отечественном уголовном процессуальном праве должно существовать отдельное звено следственных судей, полномочия которых должны ограничиваться осуществлением судебного контроля на стадии досудебного расследования уголовного производства.

Ключевые слова: *следственный судья, подозреваемый, прокурор, досудебное расследование, уголовное производство*

Solovey G.V. The some question of investigating judge in the criminal proceedings

In this article outlined the basic problems of the investigating judge in pre-trial investigation and identified some ways to improve the institution investigating judges in Ukraine. The author indicated that nowadays are a good practice for determine the investigating judge a particular period of proceedings and the implementation of pre-trial investigation in criminal proceedings. It is concluded that the investigative judges in the criminal procedural law should be a separate from other judges, powers of investigative judges should be limited only the judicial control under preliminary investigation of the criminal proceedings.

The methodological basis of this article is a set of general and specific research methods. Structural-logical and comparative legal methods used for the general characteristics of the details of the institution investigating judge in foreign countries. Formal legal and dialectical methods used to determine the role of the investigating judge in the enforcement of rights, freedoms and interests of persons in pre-trial investigation.

It is concluded that in some criminal proceedings the investigating judge at the discretion interpret Article 214, 303 CPC of Ukraine. It was emphasized that the investigating judge when considering complaints about the inaction of the prosecutor or investigator, which is failure to make information about a criminal offense to Single register of pre-trial investigations shall not establish circumstances of a criminal offense.

It was concluded that while making further amendments to the CPC of Ukraine and the Law of Ukraine "On the Judicial System and Status of Judges" from 02.06.2016 № 1402-VIII about the functioning of the institute of investigative judges must necessarily be subject to Recommendation № R (86) 12 of the Committee of Ministers of the Council of Europe 16 September 1986 in the scientific article.

The author pointed that the legislation Ukraine provides an opportunity for victims and their representatives to go to court with a request to establish the period for proceedings necessary and sufficient for the completion of pre-trial investigation.

Key words: *investigative judge, suspect, prosecutor, pre-trial investigation, criminal proceedings*

УДК 343.98

М. В. Стацак

АЛГОРИТМІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНОГО ПОШУКУ ПЕРВИННОЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІДРОЗДІЛАМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Відповідно до реалій практики й законодавства, а також на підставі аналізу думок науковців і практичних працівників щодо найбільш доцільних елементів організації проведення оперативного пошуку первинної оперативно-розшукової